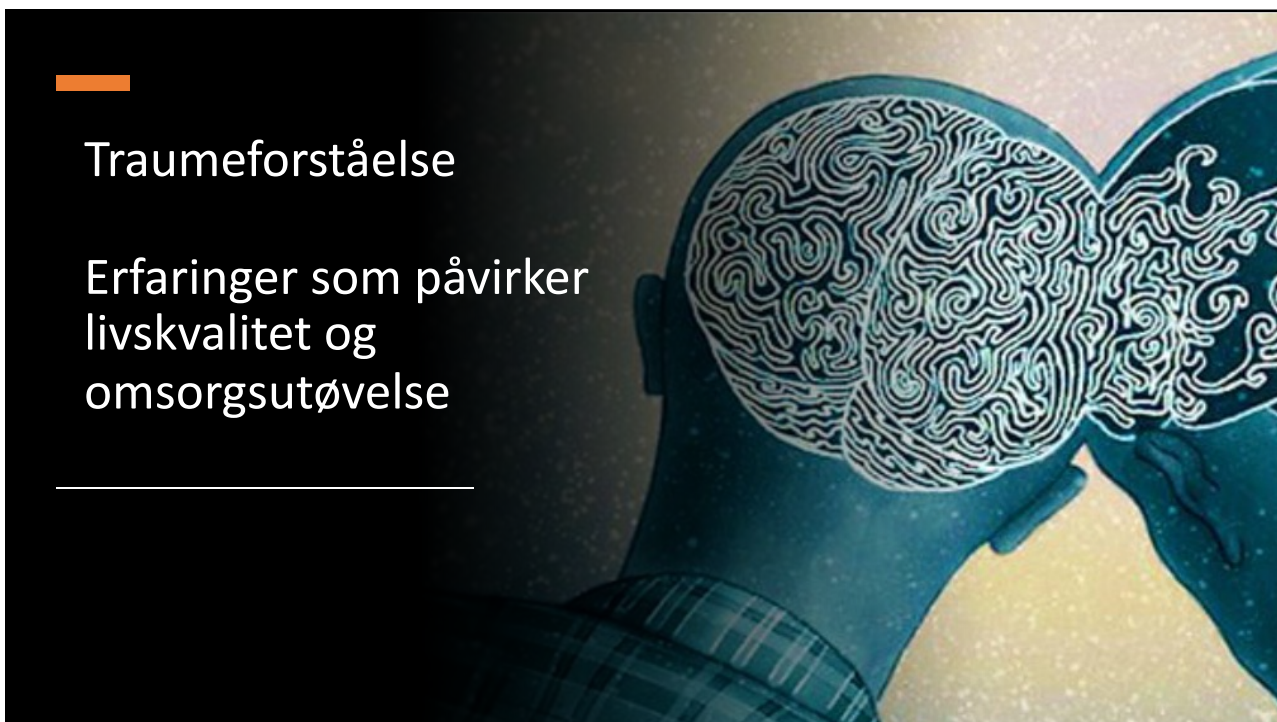

1

2

Tema

1. Verdier Barneperspektiv Emosjonelt arbeid	2. Utvikling – Utfolding Tilknytning og relasjon Utviklingsstøttede omsorg
3. Tilknytning og traumatisering	4. Regulering

T. Børve. 01.02.2024

3

3

1. Verdier

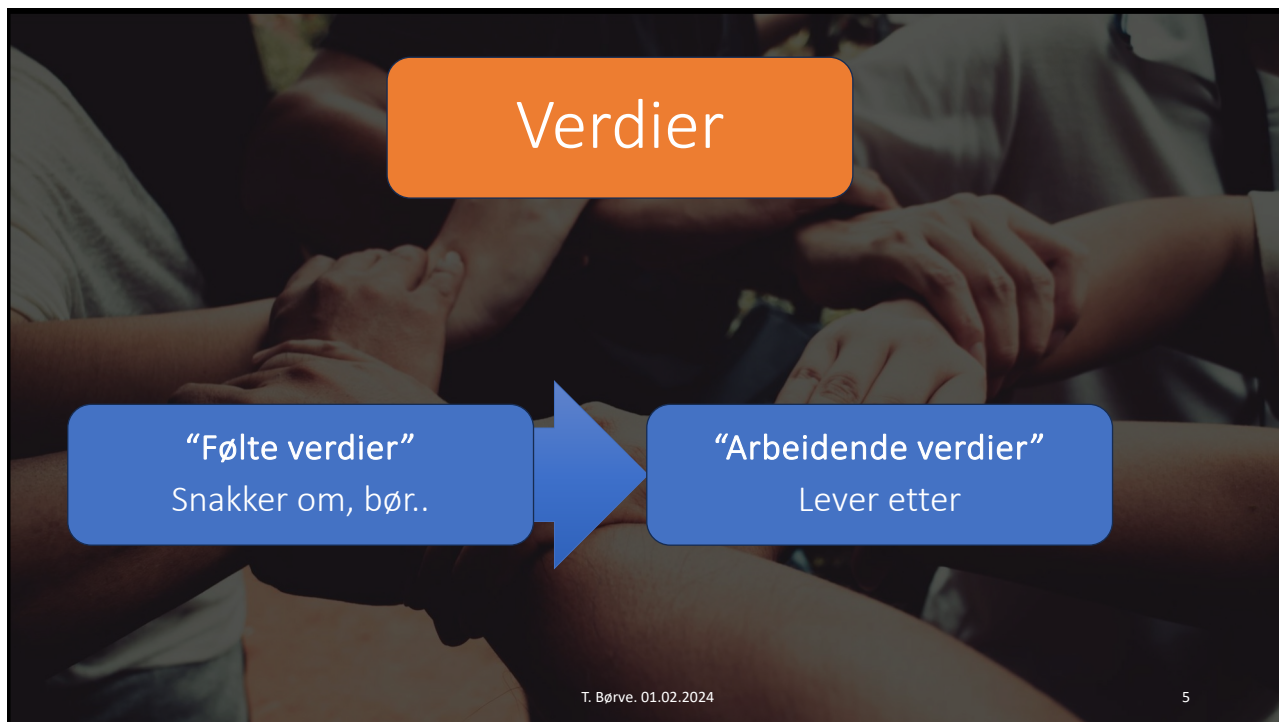
Barneperspektiv

Emosjonelt arbeid

T. Børve. 01.02.2024

4

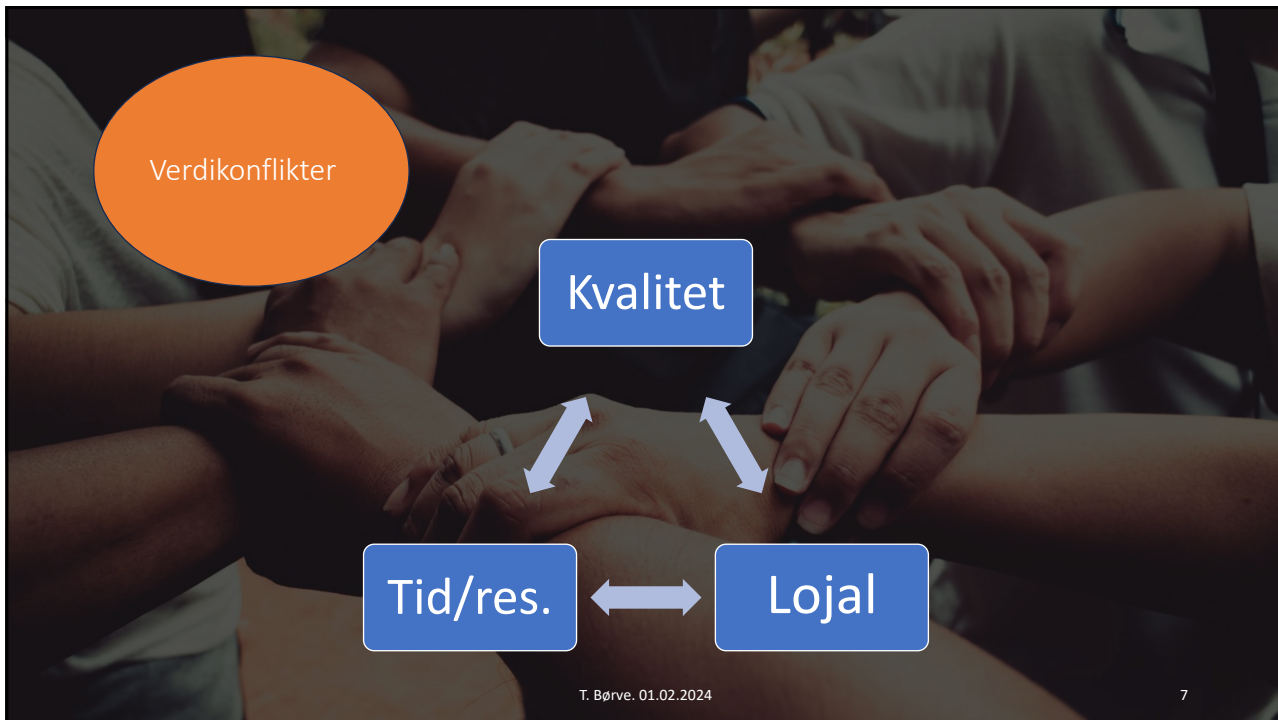
4

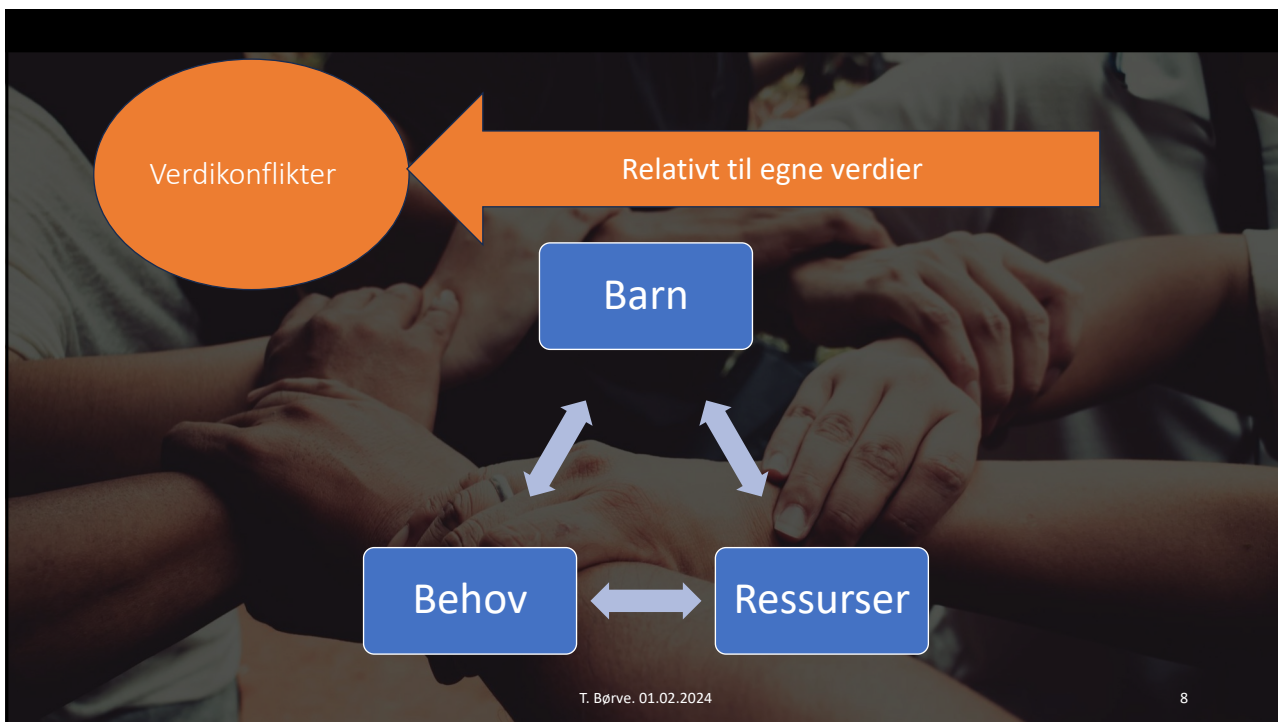
5

6

7

8

BARNEBLIKK

Barneperspektiv eller perspektiv på barn?

- Barn og voksne har ikke alltid sammenfallende interesser eller behov
- Konflikten: Hva foreldre ønsker – hva som er best for barnet

T. Børve. 01.02.2024

9

9

Oppmerksom på egne verdier

Smertefullt,
men verd det

T. Børve. 01.02.2024

10

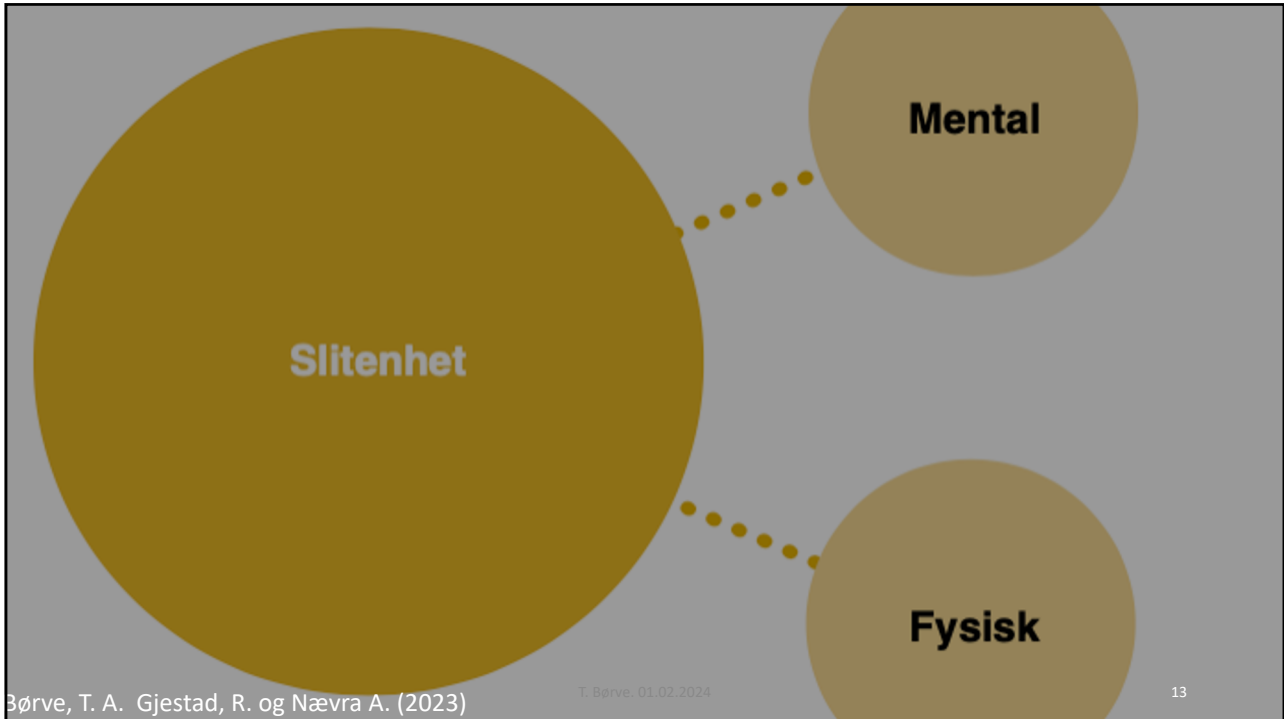
10

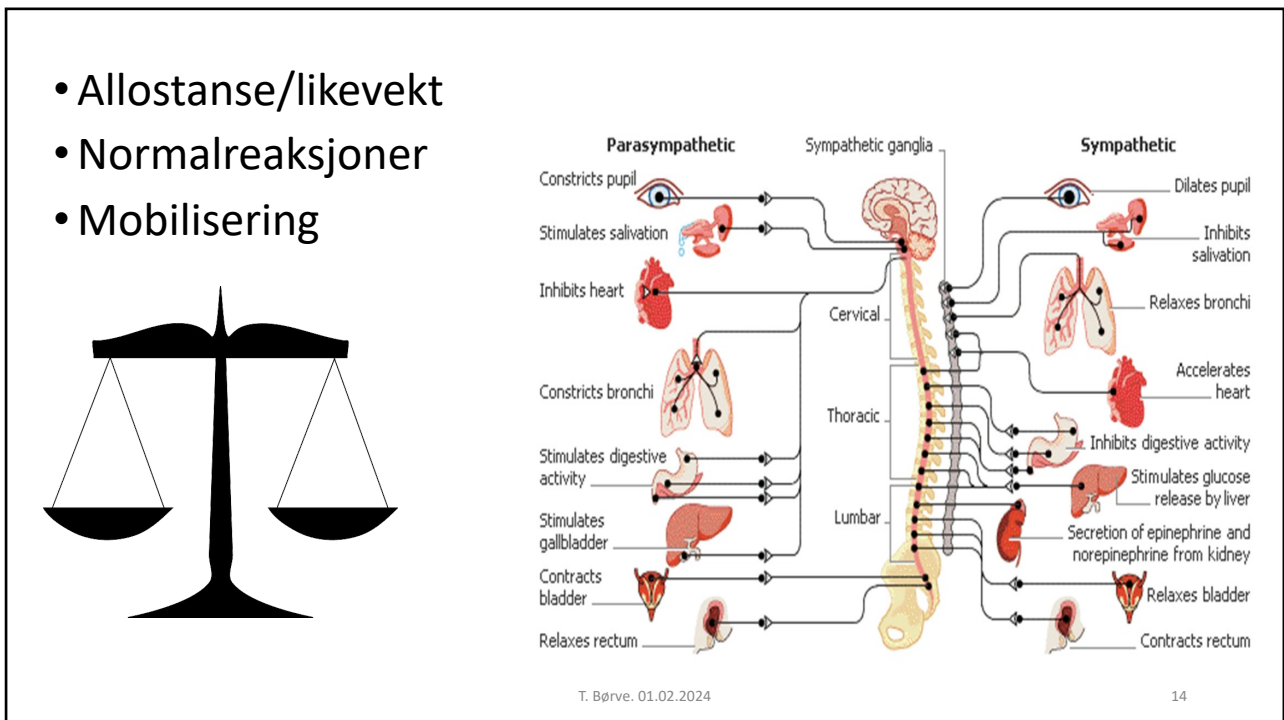
11

12

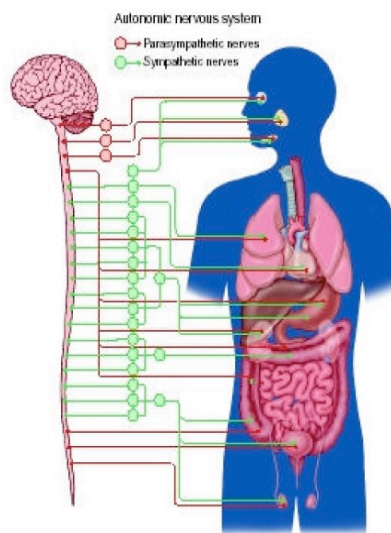
13

14

Kronisk aktivering og noen fysiske konsekvenser

- Uspesifikke somatiske symptomer og somatisk sykdom på lang sikt
- Dysregulering av HPA-aksen og det autonome nervesystemet
- «Slitenhet»
- Søvnproblemer
- Uro, engstelse og affektustabilitet
- Reguleringsvansker
- Nedstemthet/depresjon
- Metabolisme/kosthold/vekt

T. Børve, 01.02.2024

15

15

2.

2. Utvikling – utfolding Tilknytning og relasjon Utviklingsstøttede omsorg

16

16

FUNGERENDE DIALOG

FORM
INHOLD

(Hafstad og Øvereeide, 2011)

T. Børve. 01.02.2024

17

17

MENNESKER UTFORMER
RELASJONER SLIK AT DE
OPPLEVER OPTIMAL
TRYGGHET I SITUASJONEN

FORVENTNINGER/ERFARINGER SOM LEDER SAMSPILL OG REAKSJONER
(indre arbeidsmodeller)

T. Børve. 01.02.2024

18

18

BARNEBLIKK

Kommunikasjon

- Innsiktsskapende
- Utviklingsstøttende

T. Børve. 01.02.2024

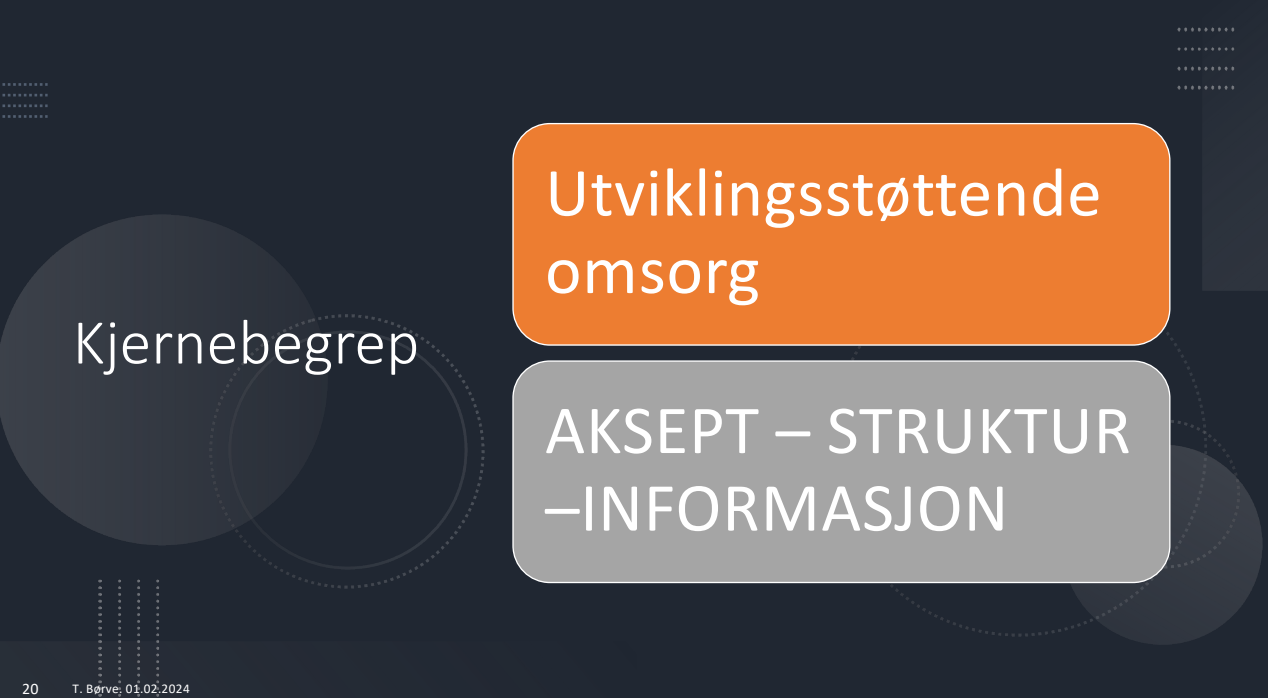
19

19

Kjernebegrep

Utviklingsstøttende omsorg

AKSEPT – STRUKTUR – INFORMASJON

20 T. Børve. 01.02.2024

20

Kjernebegrep

Utviklingsstøttende omsorg

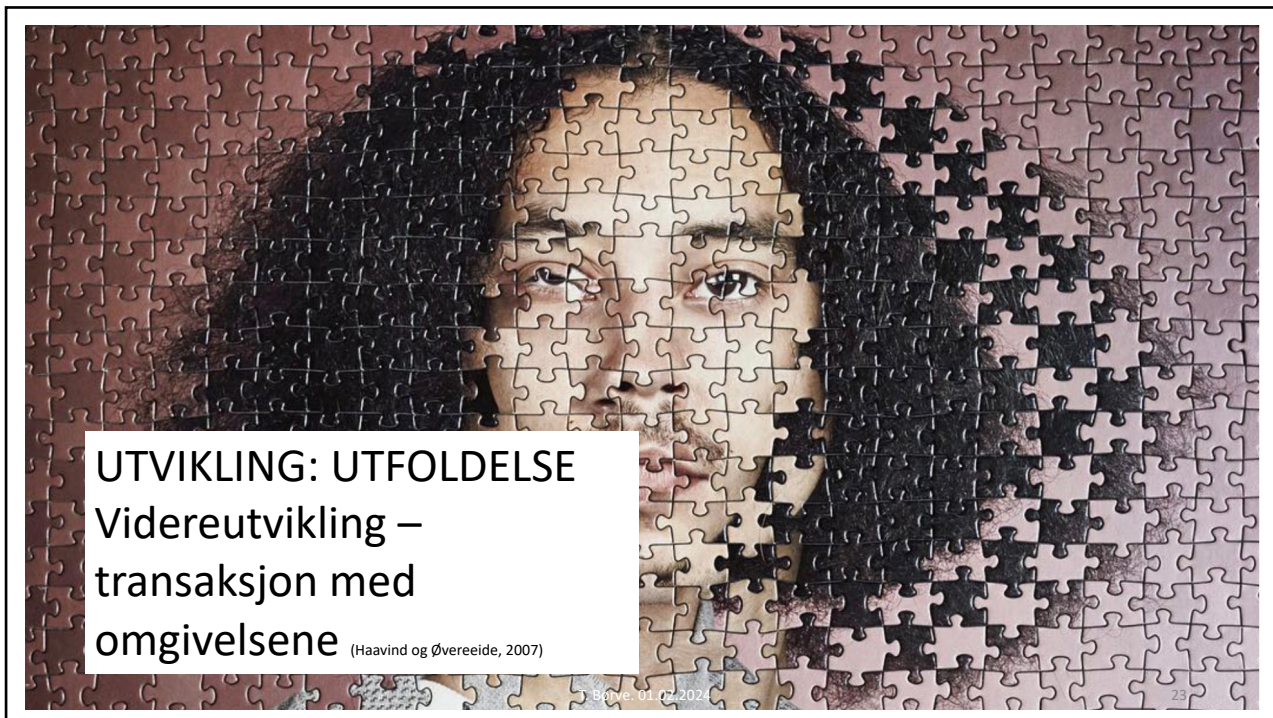
Utviklingsreparasjoner

21 T. Børve, 01.02.2024

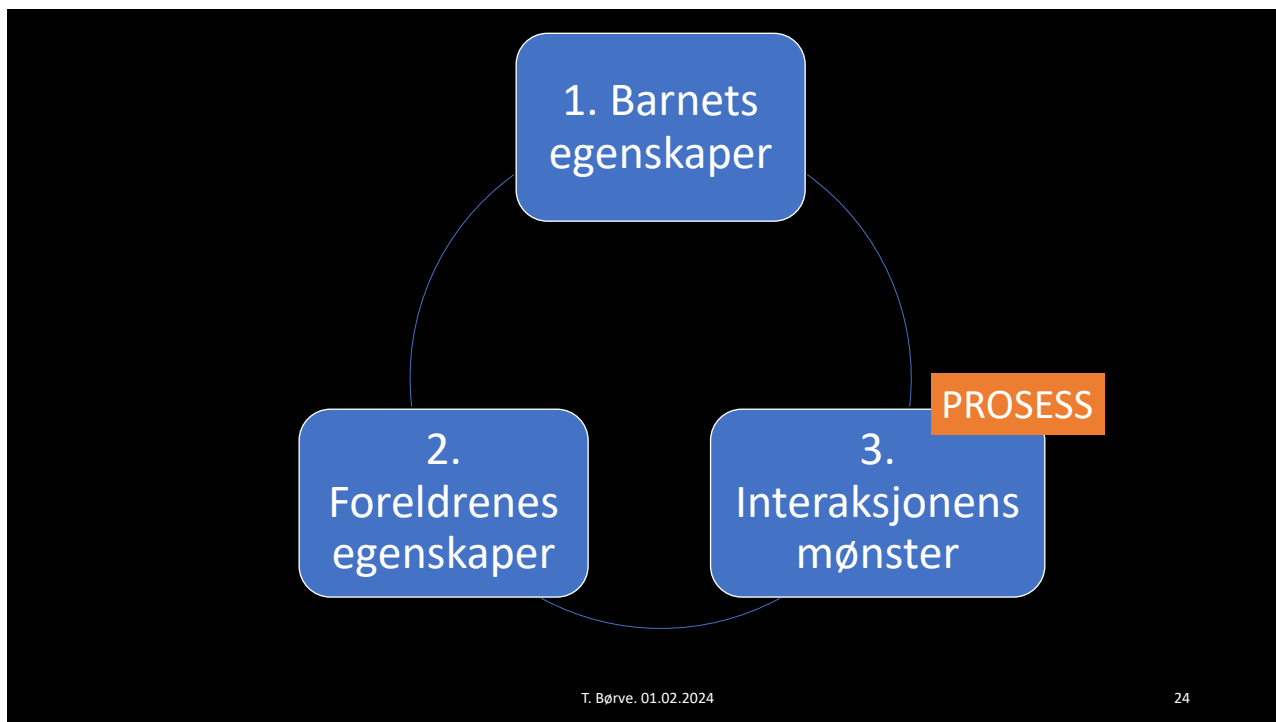
21

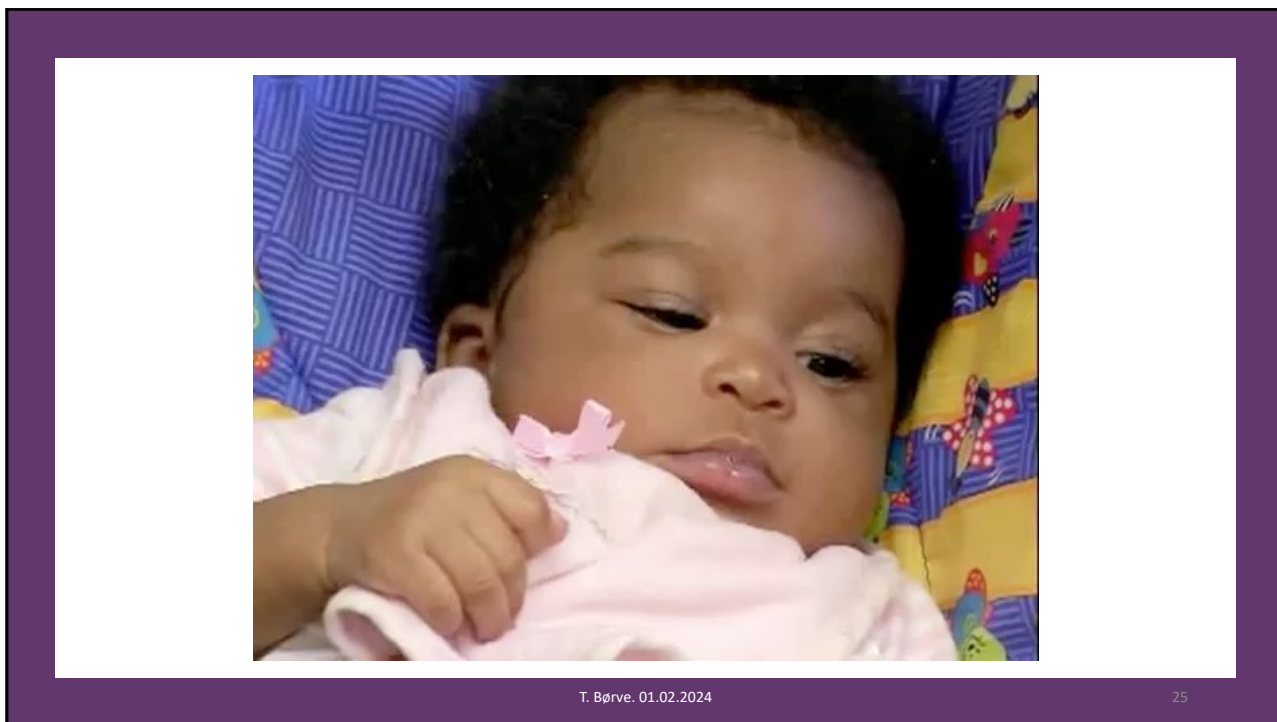
22

23

24

25

Innebærer b.la:

- Sensitiv for barnets signal
- Beholder ro
- Etablerer kontakt, påvirker barnet aktivt

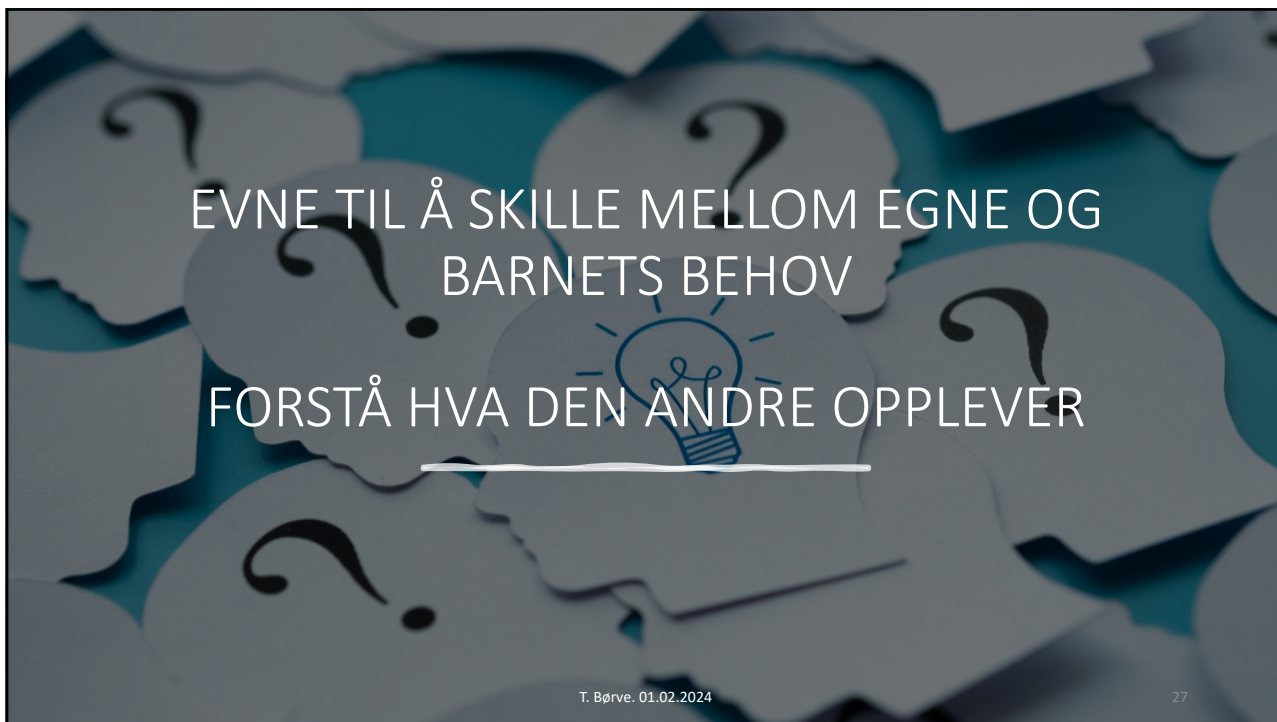
(Siegel, 1999)

T. Børve. 01.02.2024

26

26

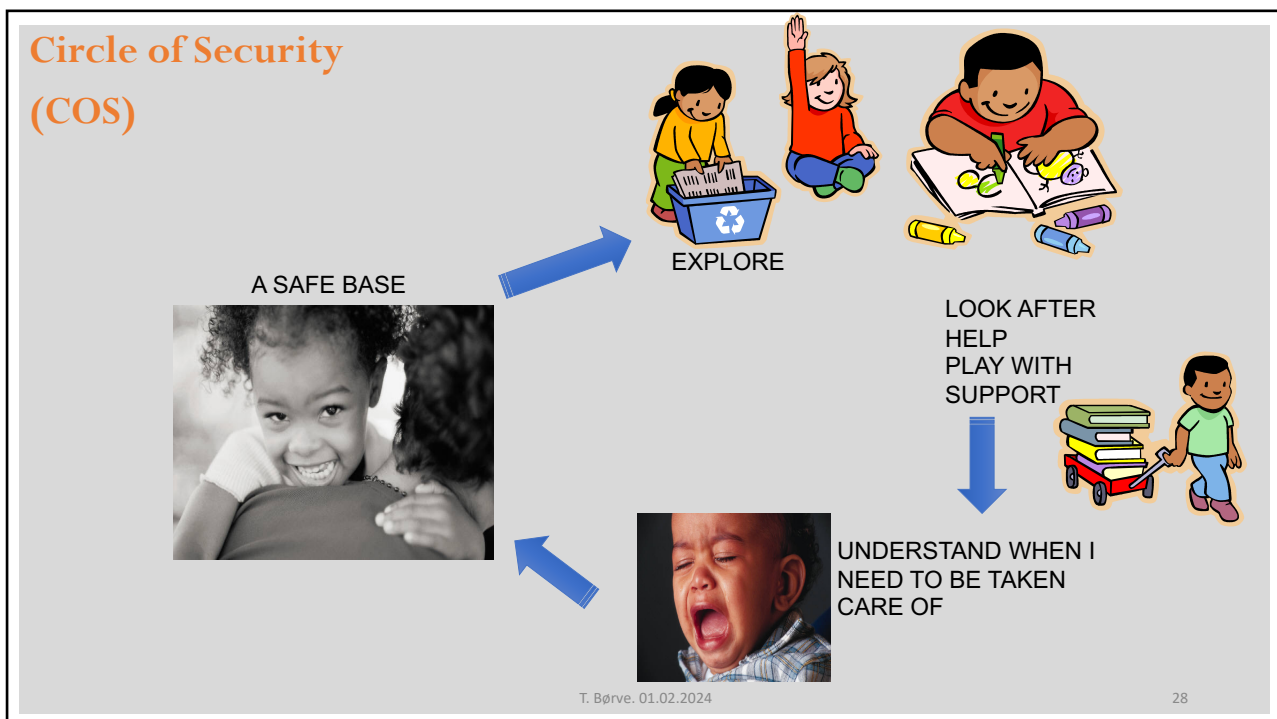
EVNE TIL Å SKILLE MELLOM EGNE OG
BARNETS BEHOV
FORSTÅ HVA DEN ANDRE OPPLEVER

T. Børve. 01.02.2024 27

27

Circle of Security (COS)

A SAFE BASE

EXPLORE

LOOK AFTER HELP PLAY WITH SUPPORT

UNDERSTAND WHEN I NEED TO BE TAKEN CARE OF

T. Børve. 01.02.2024 28

28

Tilknytning – biologisk regulering i og mellom individ

- Tilknytning er regulering av interaktiv synkronitet (samregulering)
- Tilknytnings-stress: asynkronitet

T. Børve, 01.02.2024

29

29

Tilknytning – biologisk regulering i og mellom individ

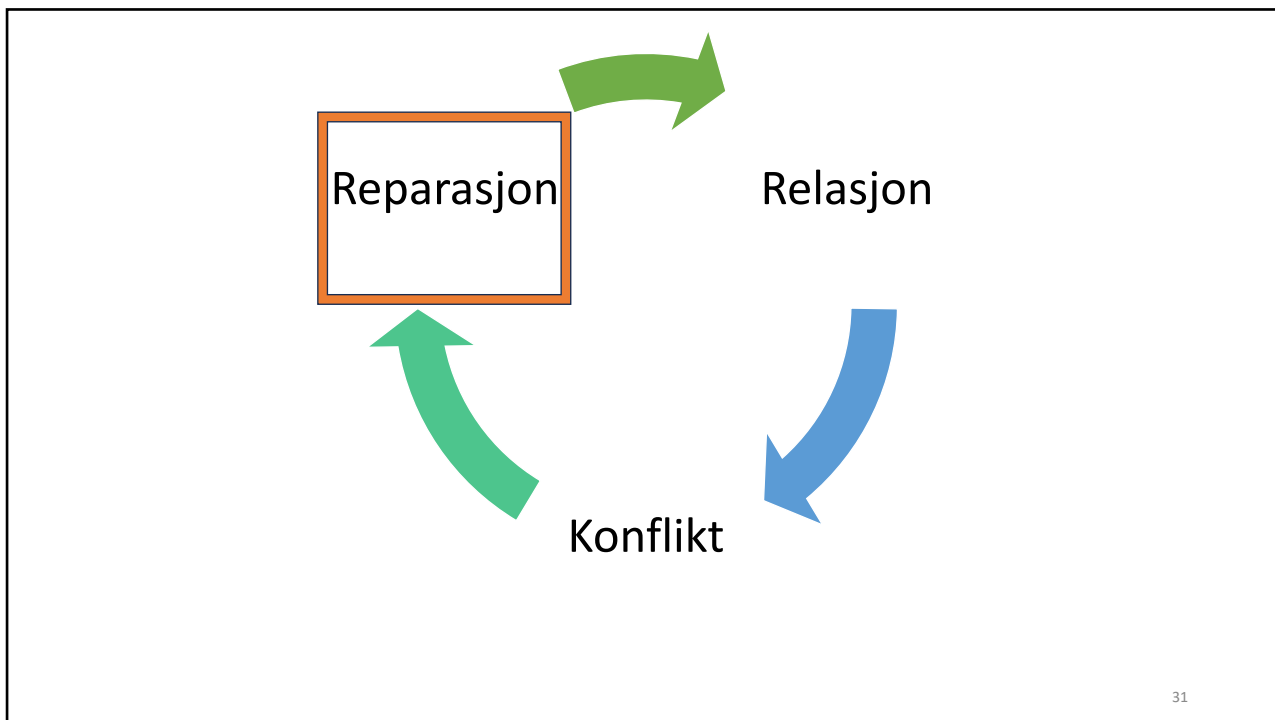
- Etter asynkronitet skal det være en periode med reetablering av synkronitet for at barnet skal kunne gjenvinne egenregulering/balanse

T. Børve, 01.02.2024

30

30

31

Interne skjema (working model)

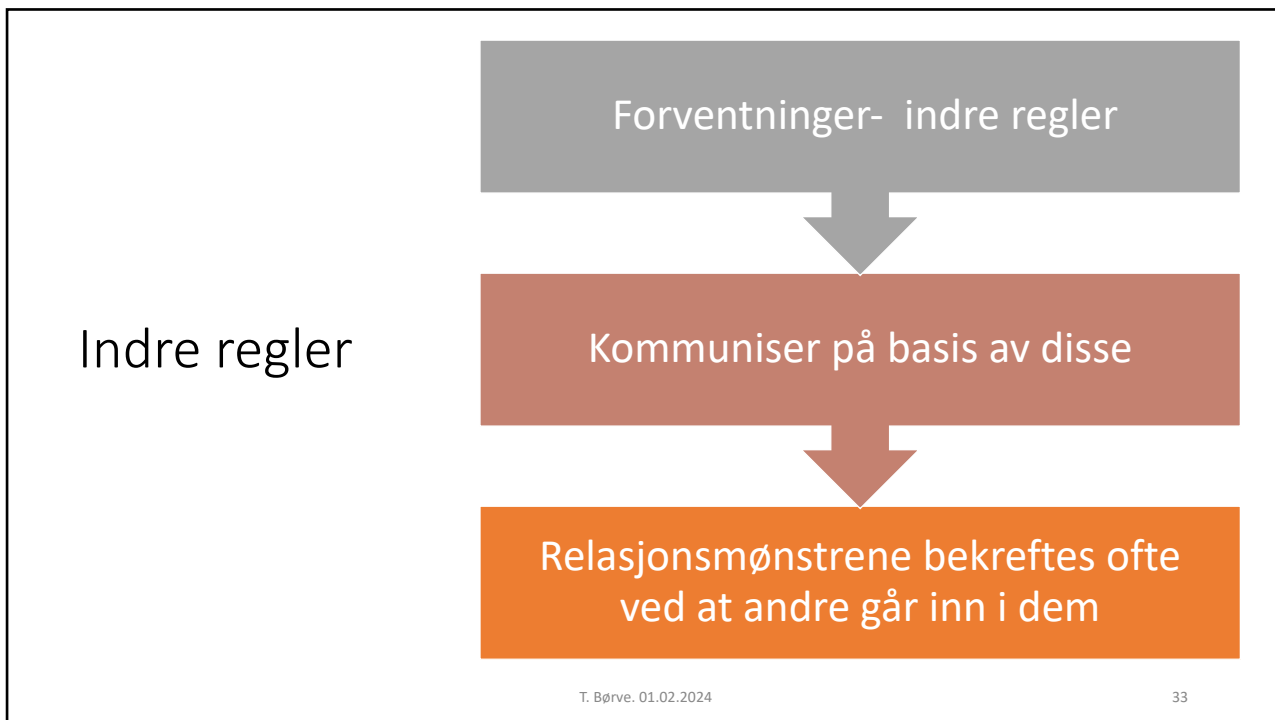
- Mentale skjema om seg selv og andre
- Danner grunnlag for forventinger om samspill
- Leder samspill
- Grunnlag for emosjoner og dekodning/
- Organisering av informasjon (kontrollerende forståelse)
  - Bowlby, 1973; Bretherton & Munholland, 2008)

T. Børve. 01.02.2024

32

32

33

Foreldres oppveksterfaringer

- Foreldremodeller - erfaringer som påvirker/former egen stil
- Å mentalisere barnet – se deres individuelle behov

The image shows a 3D wireframe structure composed of various colored sticks (red, blue, green, yellow, orange) connected at yellow joints. The structure is complex and multi-dimensional, set against a light purple background. It appears to be a metaphorical representation of a network or a model.

T. Børve, 01.02.2024 34

34

Å bli kjent med egne foreldremodeller

HVA ER DET MED MEG?

BELØNNING/GLEDE/TRØST

T. Børve, 01.02.2024

35

35

36

Refleksjon

Motoren som driver utvikling av ferdigheter

- Refleksjon i etterkant (on-action)
- Refleksjon underveis (in-action)
- Refleksjon i etterkant styrker progressivt evnen til å reflektere underveis
  - Eksempel: Skifte i oppmerksomhet fra verbale til nonverbale signaler i veiledning etter å ha sett seg selv på video
- (Bennett- Levy, Lee, Travers, Pohlman and Hamernik, 2003; Bennett-Levy et al., 2001; Milne and James, 2002; Skovholt, 2001, 1992b, 1997)

36

Traume - tilknytningsskader

Traume er reaksjon på hendelse

Traumer over tid – relasjonsskader
(relasjonstraumer/utviklingstraumer)

T. Børve, 01.02.2024

37

37

"GIFTIG" STRESS

- Belastninger som starter barnets stress system
- Belastninger som står på for lenge ift. det barnets biologi tåler(ulike genetiske forutsetninger).
- **Klarer ikke å nedregulere**
  - Får ikke hjelp til å nedregulere
  - Har ikke lært
  - Ikke pauser i behov for bedredskap

Tilknytning
Traumatisering
Kombinasjon

T. Børve, 01.02.2024

38

38

Adverse Childhood Experiences

Hvordan oppvekst påvirker atferd og helse gjennom hele livet

- Sterk relasjon mellom emosjonelle opplevelser som barn og fysisk/mental helse som voksne
- Traumatiske opplevelser transformeres til organiske sykdommer senere i livet ("Turning Gold Into Lead")
- Tiden leger ikke alle sår

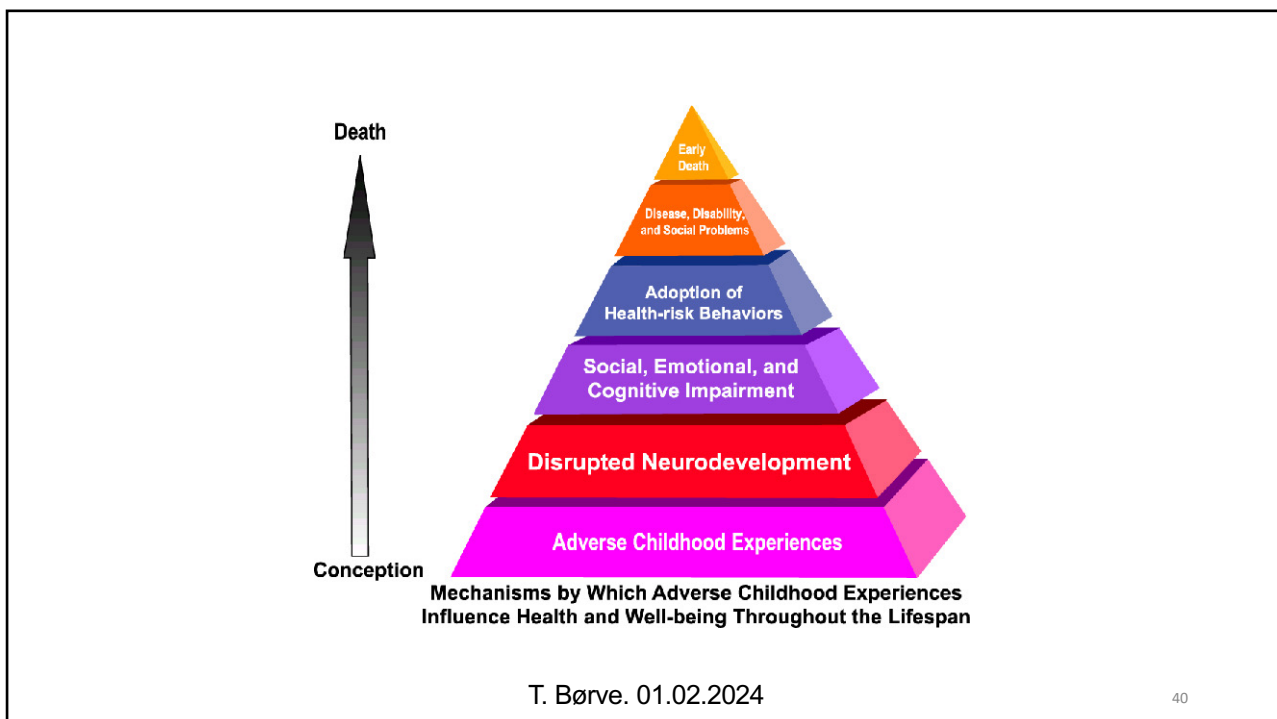
(ACE studien, Felitti et al., 1998, Anda et al., 2004, Felitti, 2009)

www.cdt.gov

T. Børve. 01.02.2024

39

39

40

7. Ebene: 01.02.2024

Belastninger (ACE)

- 0= 36%
- 1= 26%
- 2= 16%
- 3= 9,5%
- 4= 6%
- 5= 5%
- 6= 3%

41

41

T. Böhme: 01.02.2024

- *“what we recognize as common disorders in adult medicine and psychiatry are likely the result of what we fail to recognize or address in childhood (Felitti, 2002)”*
- *“Exposure to early abuse and adversity accounted for 50–78% of the population attributable risk for drug abuse, depression, alcoholism, and suicide attempts (Anda et al., 2006)*

42

42

3. Traume Tilknytning

T. Børve. 01.02.2024

43

43

TILKNYTNINGSSTIL PÅVIRKER
OGSÅ TRAUMATISK UTTRYKK OG
BEHANDLINGS- RELASJONER

T. Børve. 01.02.2024

44

44

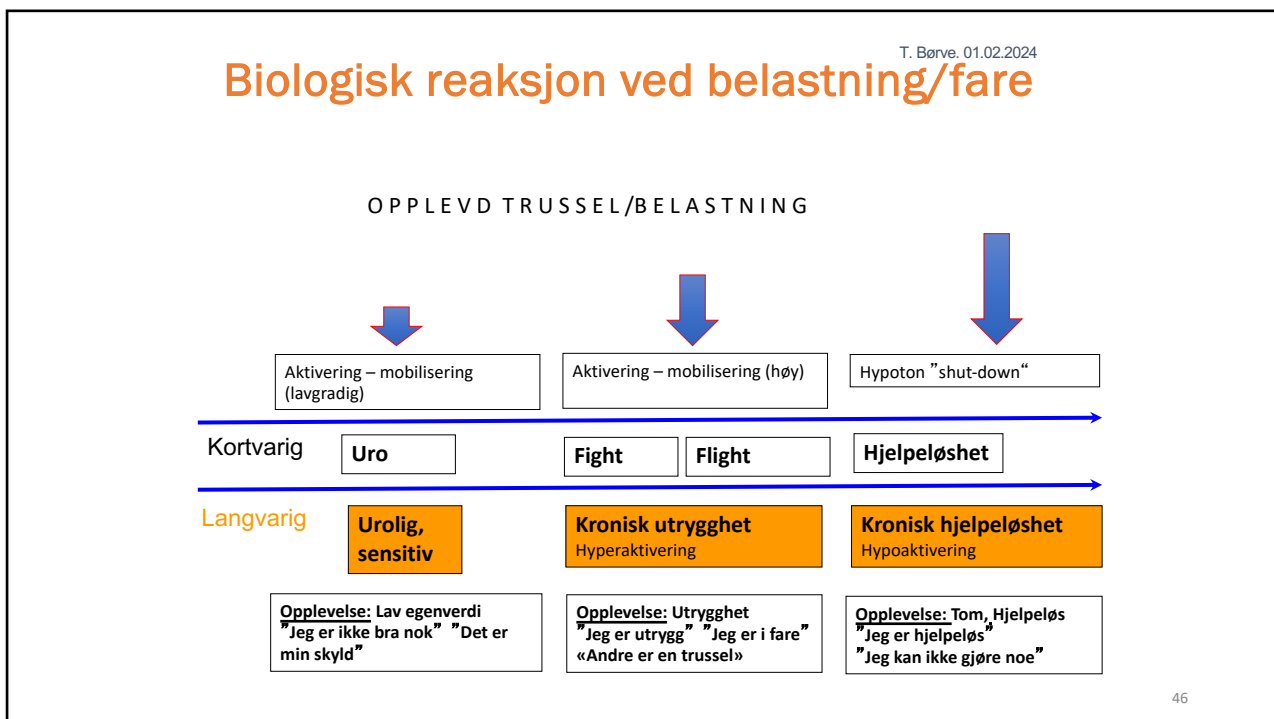
Traumatiske erfaringer endrer biologien

- Reduserer og destabiliserer hjernens evne til å fungere med belastning og under stress (dysregulering)

T. Børve, 01.02.2024

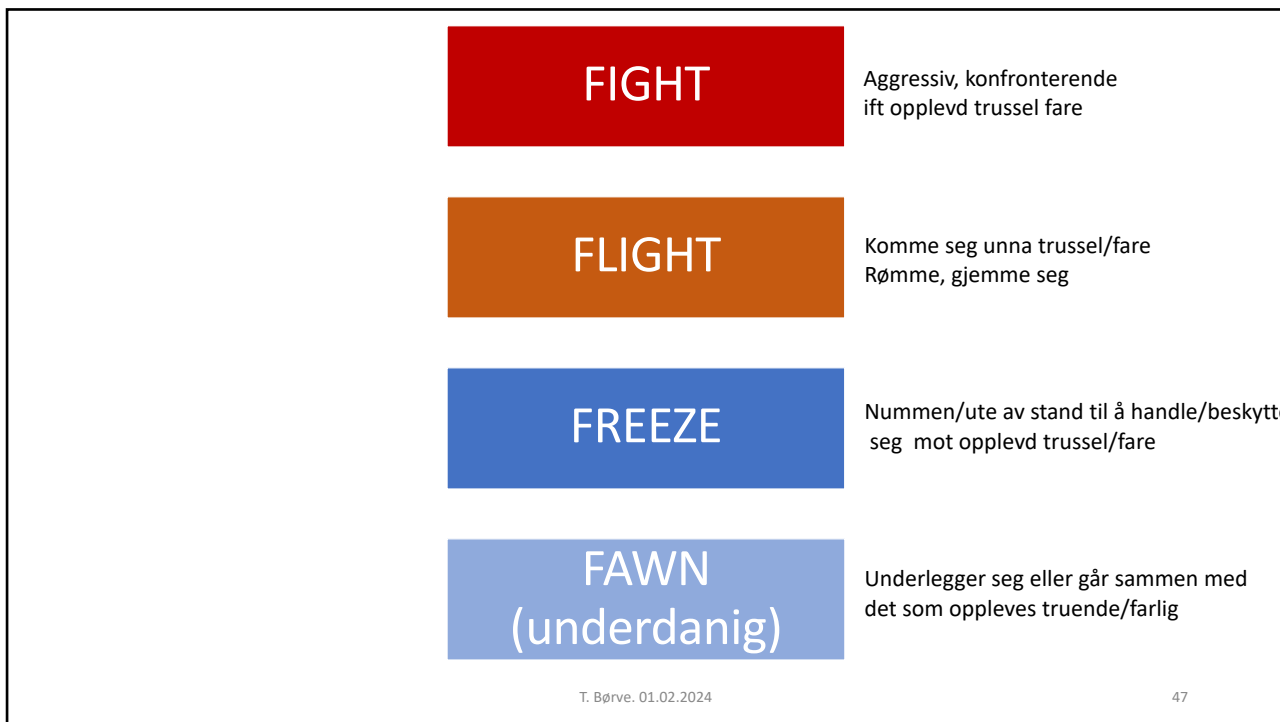
45

45

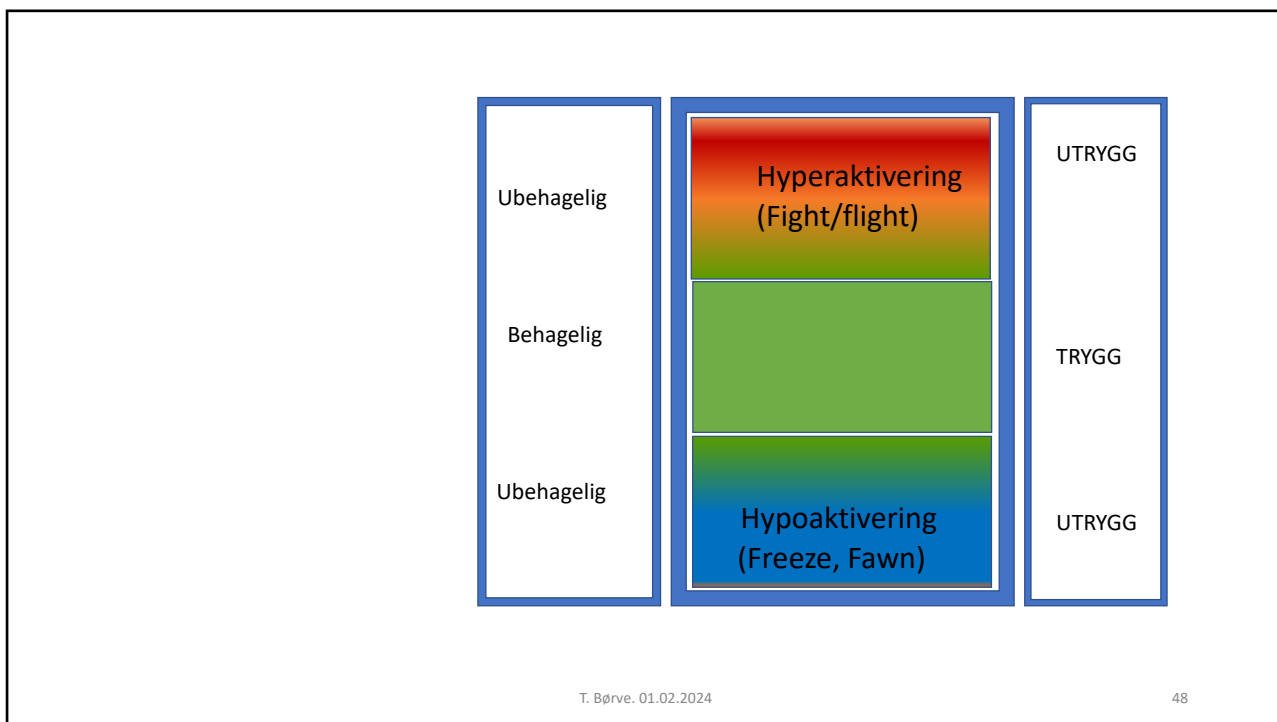

46

46

47

48

SKAM

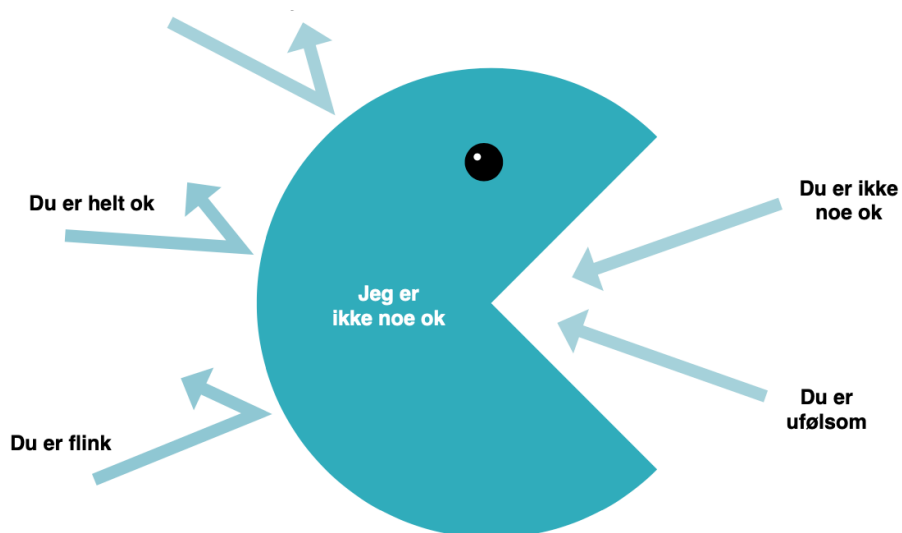
Ikke en følelse
men en organisering av forståelsen
av seg selv og andre (skjema). Påvirker
Relasjonsdannelse, funksjon, læring, følelsesliv,
belastningshåndtering osv.

T. Børve. 01.02.2024

49

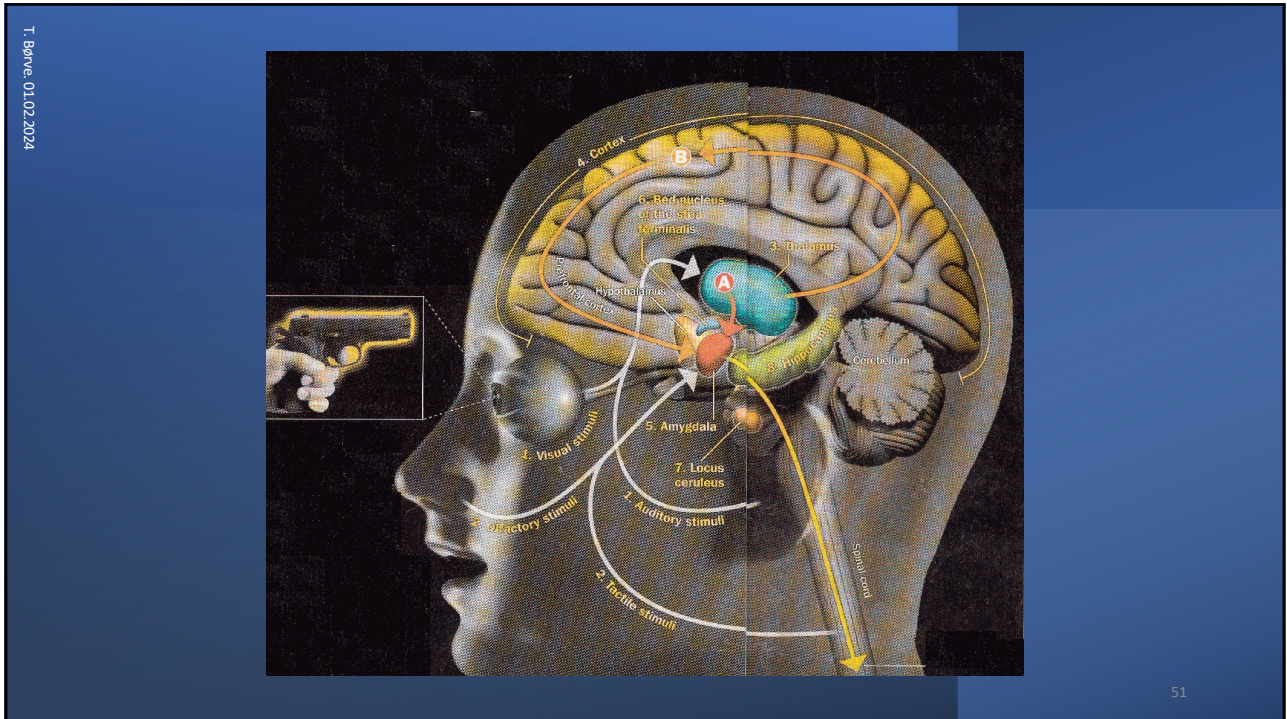
49

ENDRET EGENFORSTÅELSE

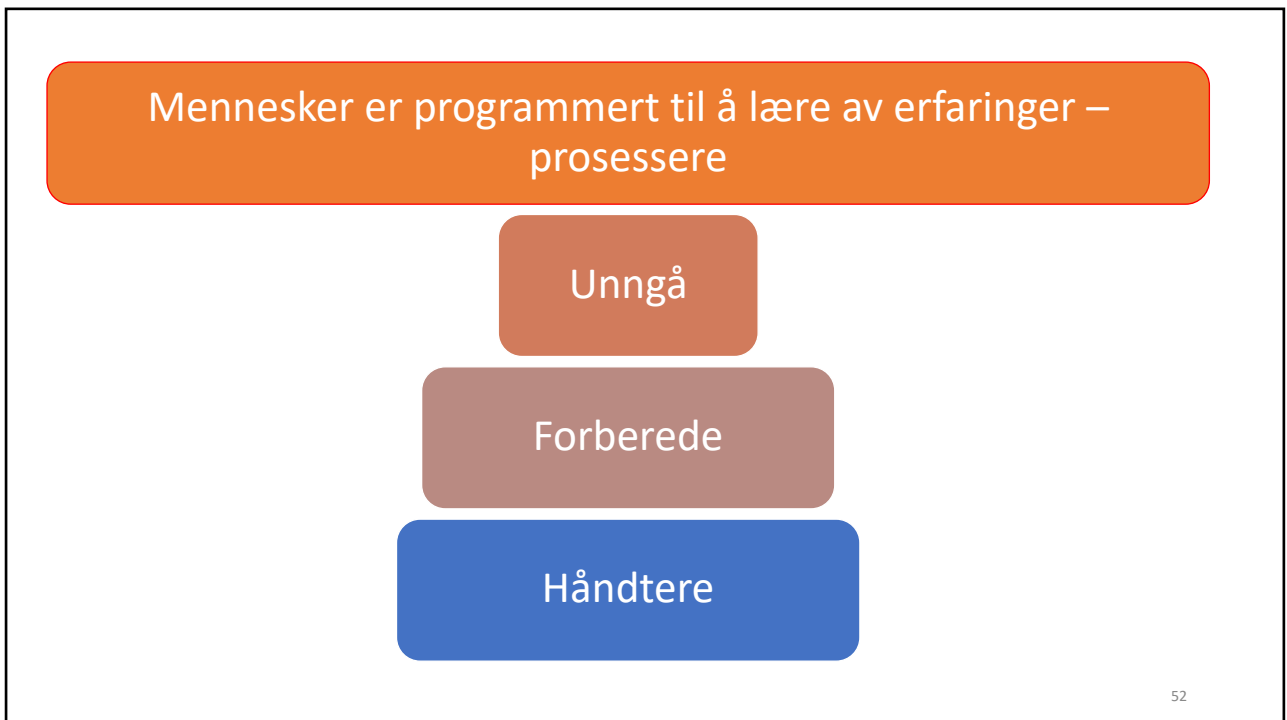

50

50

51

52

- **LAGRING I HJERNEN: NÅR EN ERFARING ER DANNET OG FORSTÅTT**
- **NÅR PESONEN IKKE KAN FORSTÅ – FOR VANSKELIG, OVERVELDENDE, SKREMMENDE**
- **-> BEREDSKAP**

**HYPER/HYPO
AKTIVERING,
- FORHINDRER
RELÆRING**

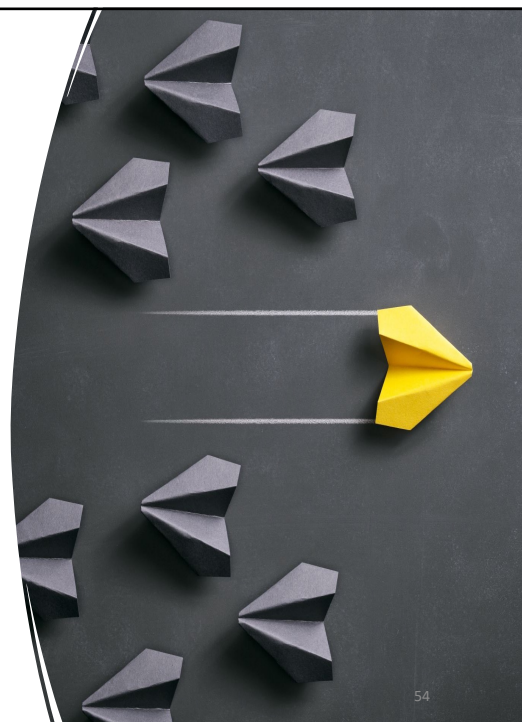

53

53

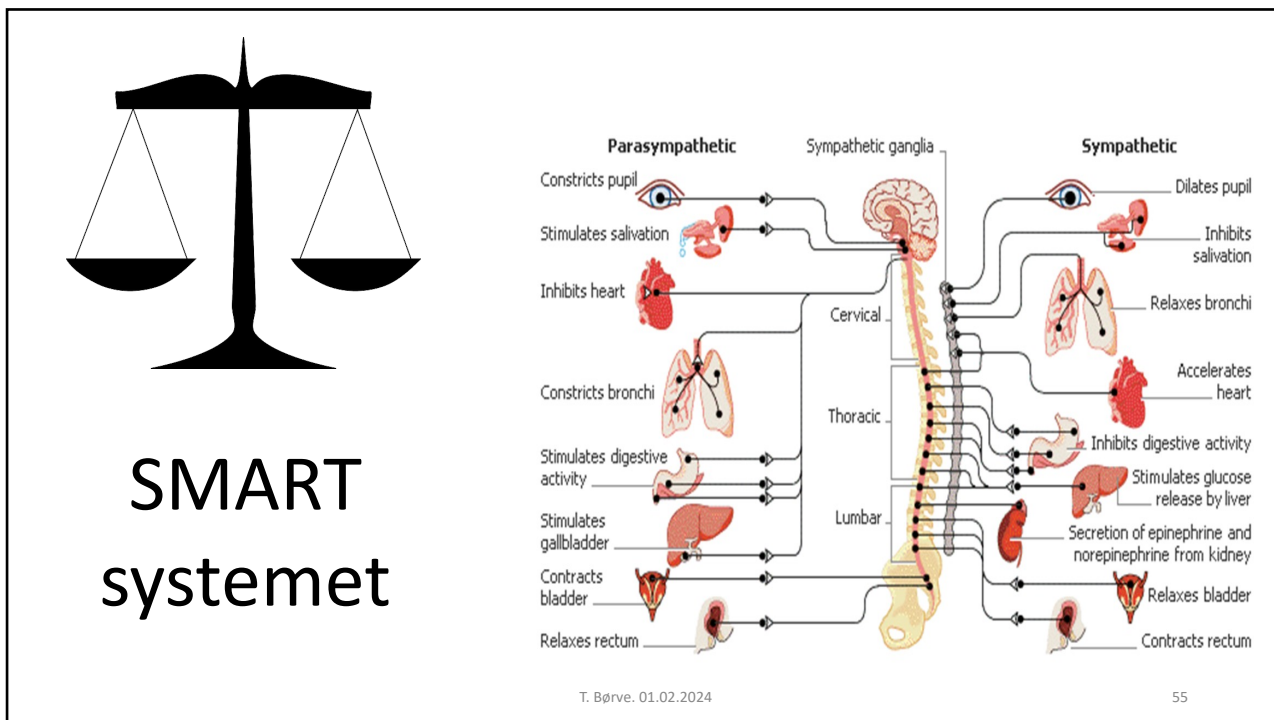
Bearbeider, gjentar:

**Traumatisk lek,
Tematisk repetisjon
Drømmer
Automatiserte reaksjoner og uro uten
egen forståelse**

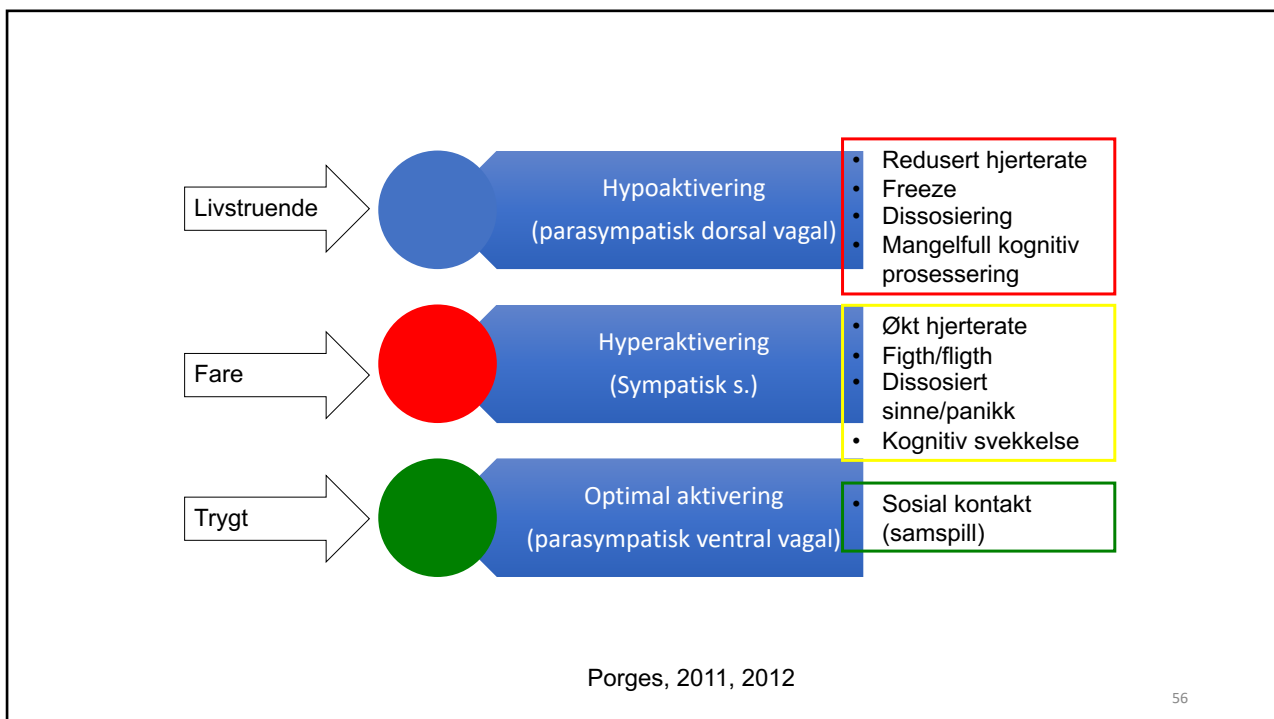

54

54

55

56

Noen viktige skader

Aktiveringssystemet

- Tenkning, reaksjoner, følelser, oppmerksomhet, søvn

Følelser rapportar

- Type følelser, egen regulering og trøst/belønning

Tilknytningssystemet

- Trygghet, å søke trøst, å komme i møte-tilgjengelig

Mentalisering

- Å forstå andre, perspektiv og empatisk innlevelse

Forståelse/minner/

- Integrasjon av hukommelsesmateriale

T. Børve, 01.02.2024

57

57

4. Regulering

T. Børve, 01.02.2024

58

58

Regulering som ett
nøkkelbegrep.
Toleransevinduet som
redskap og modell

T. Børve. 01.02.2024

59

59

Regulering

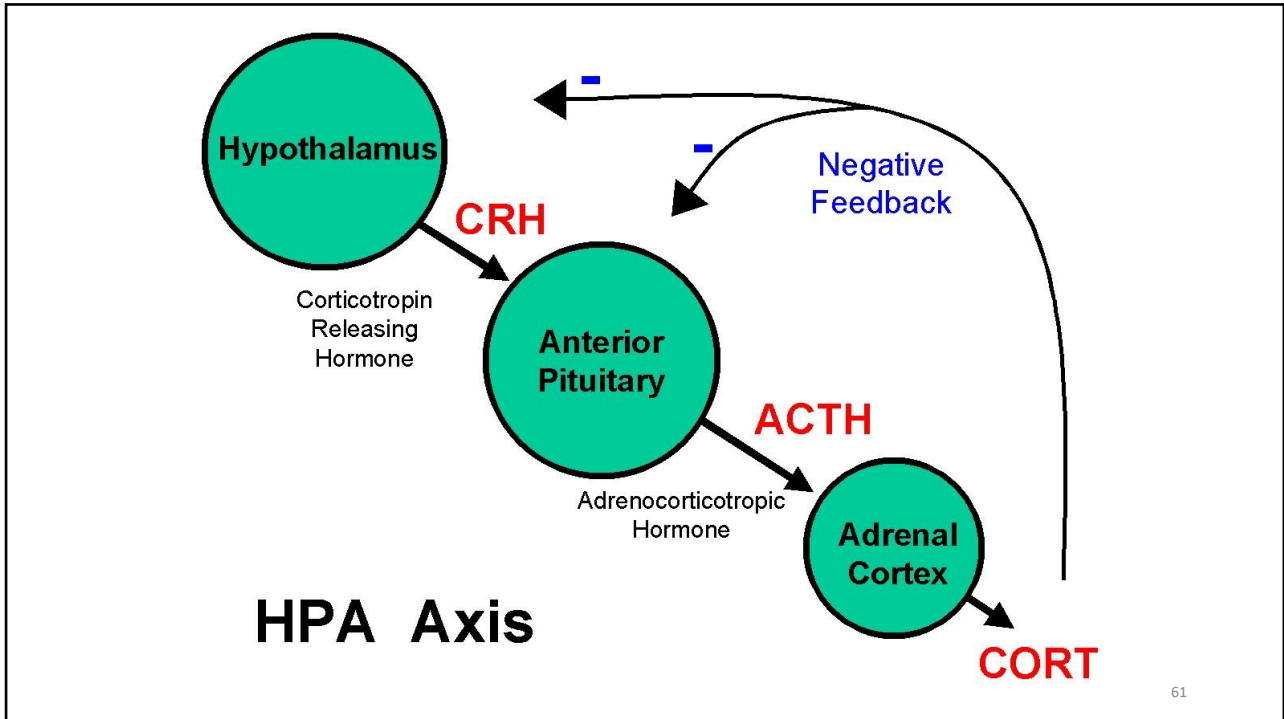
Ferdighet!

	<p>OVERAKTIVERT (Fighth/flighth reaksjoner)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rigid • Kontrollerende • Impulsiv • Avisende • Engstelig/uro • Overveldet • Kaotisk • Sint/aggressiv
	<p>REGULERT</p> <p>Fungerer emosjonelt, kognitivt, sosialt SAMLET, ROLIG, OPPMERKSOM</p>
	<p>UNDERAKTIVERT (Freeze)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hypoton • Dissosiert • Nummen • Husker ikke • Fjern • Autopilot • Ikke følelsesuttrykk • Ikke reaksjoner

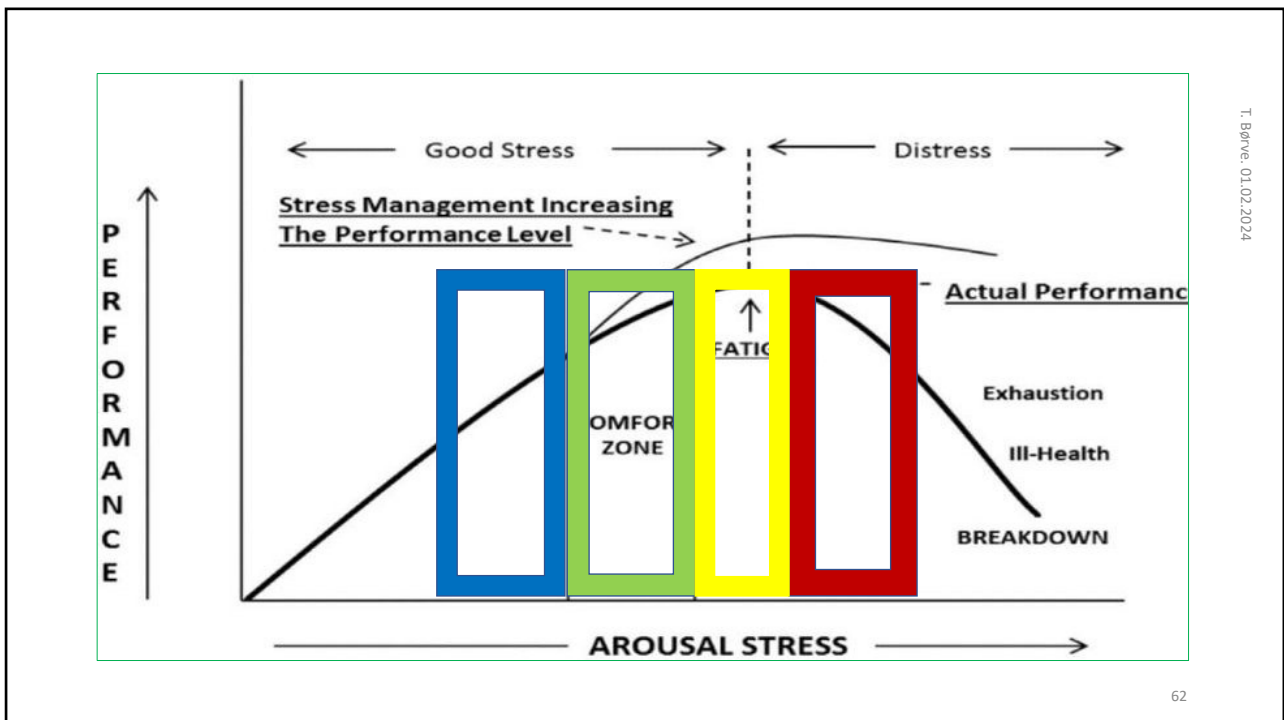
T. Børve. 01.02.2024

60

60

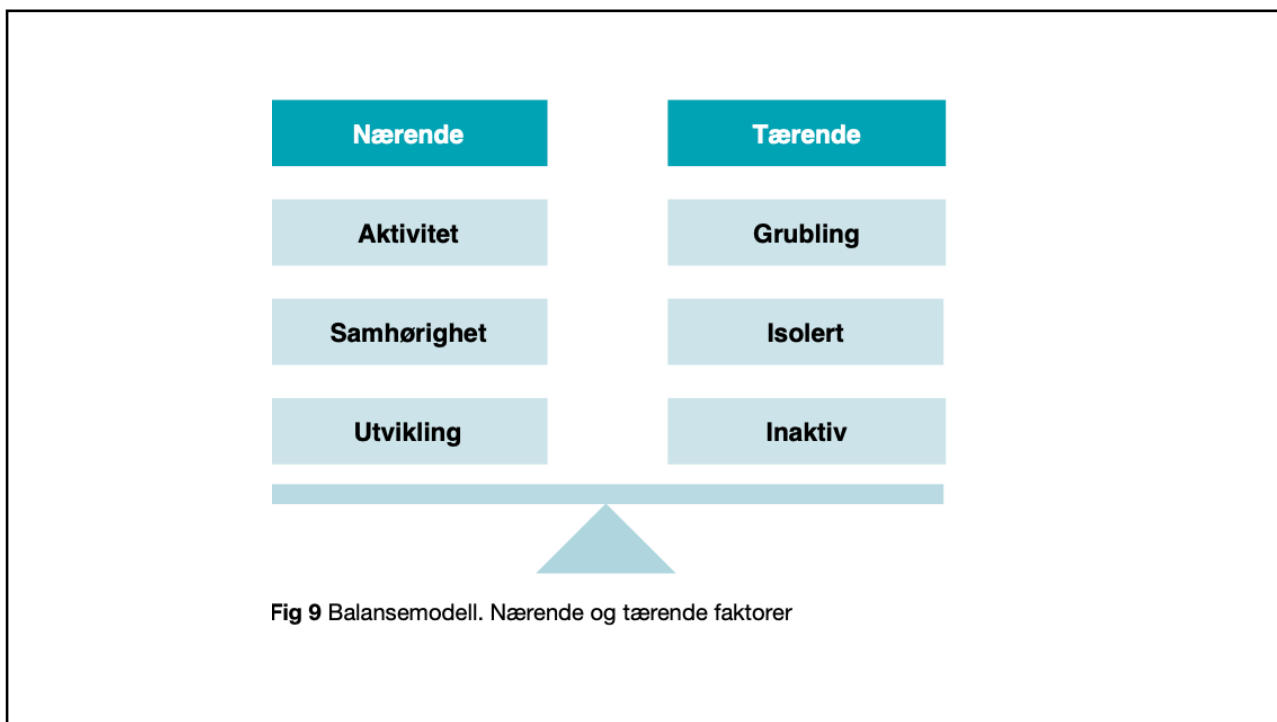
61

62

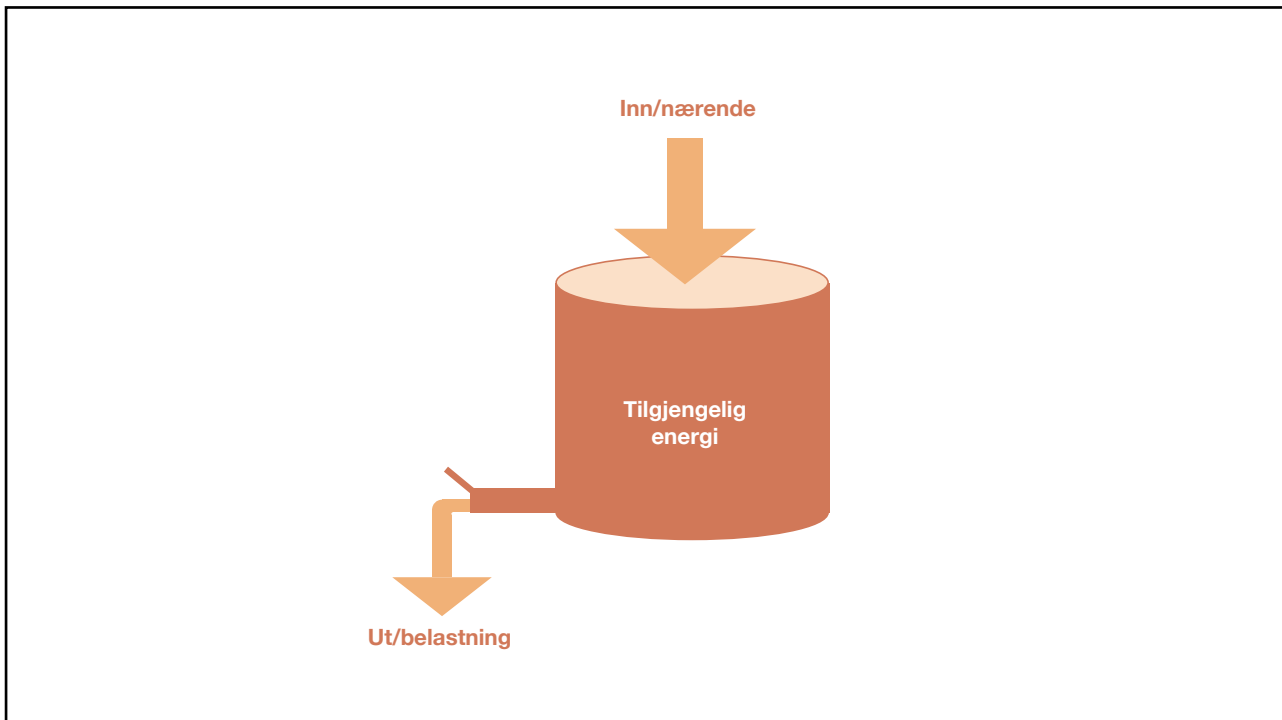

63

64

65

Regulering

- Med tanker (top down)
- Relasjon -samregulering
- Fra kropp (Bottom up)

T. Børve. 01.02.2024

66

66

«Bottom up» regulering Noen grunnelementer

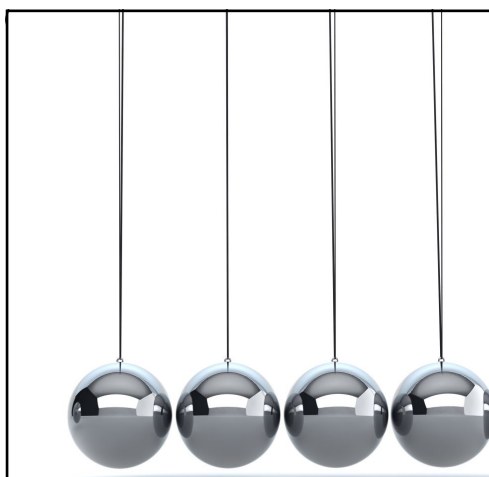
Rytmikk

- Organiserende
- Regulerende

T. Børve. 01.02.2024

67

67

Vestibular (balanse)

- Danse
- Snurre
- Vugge

T. Børve. 01.02.2024

68

68

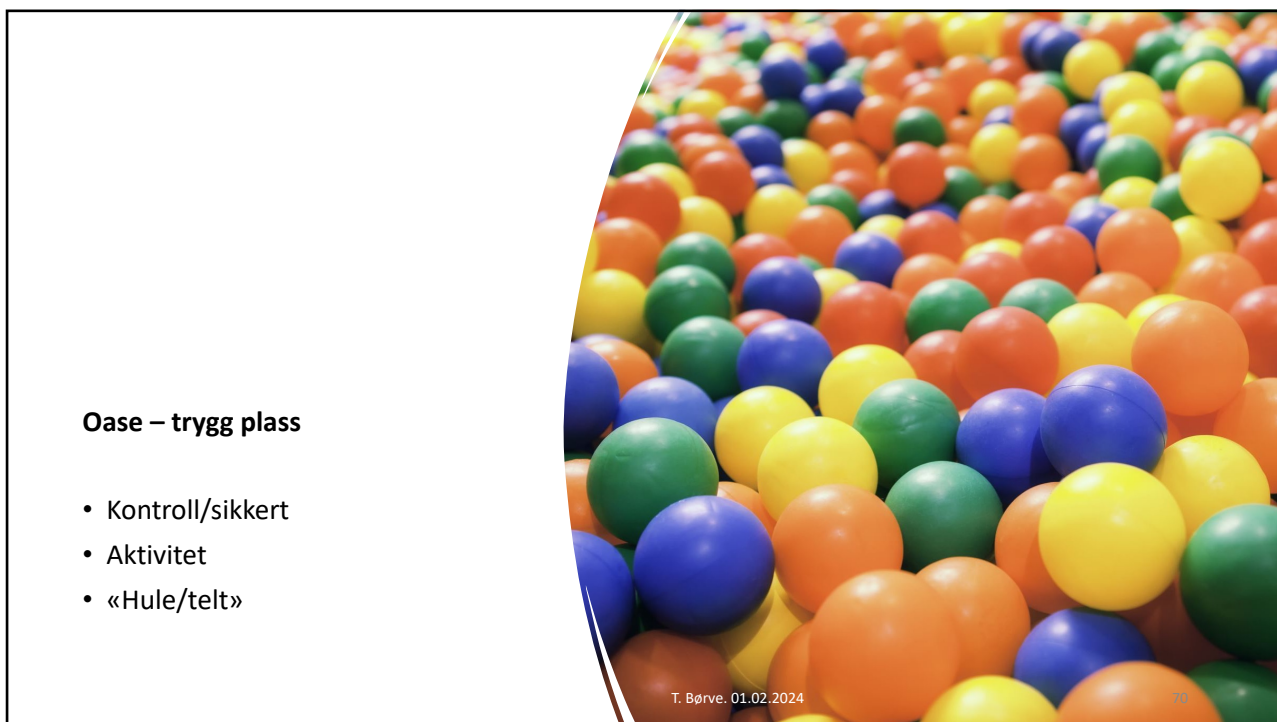
**Proprioseptisk (muskeler – ledd -kroppsholdning) --
Motstand**

- Hoppe
- Løpe
- Svømme
- Ri
- Lekeslås
- Sykle (bakke)

T. Børve. 01.02.2024

69

69

Oase – trygg plass

- Kontroll/sikkert
- Aktivitet
- «Hule/telt»

T. Børve. 01.02.2024

70

70

Takk for oppmerksomheten
trygve@psytap.org
www.athenas.no

T. Børve. 01.02.2024

71

71

Litteratur

Anda RF, Croft JB, Felitti VJ, Nordenberg D, Giles WH, Williamson DF, Giovino GA. Adverse childhood experiences and smoking during adolescence and adulthood. *Journal of the American Medical Association*. 1999; 282:1652-1658.

Anda RF, Felitti VJ, Walker J, Whitfield, CL, Bremner JD, Perry BD, Dube SR, Giles WH. The Enduring Effects of Abuse and Related Adverse Experiences in Childhood: A Convergence of Evidence from Neurobiology and Epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*. 2006; 256:174-86 (E-pub: 2005; Nov 29).

Antonovsky Aa (2000) *Helbredets mysterium* København: Hans Reitzels forlag

Aideuis, D. (2007). Promoting attachment and emotional regulation of children with complex trauma disorder. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 3(4), 546–554. <https://doi.org/10.1037/h0100822>

Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 248–287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022)

Berger, A. (2011) *Self Regulation*. American Psychological Association.

Bernier, A., Carlson, S. M., & Whipple, N. (2010). From external regulation to self-regulation: Early parenting precursors of young children's executive functioning. *Child Development*, 81, 326–339. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01397.x>

Brewin (2003). *Posttraumatic Stress Disorder. Malady or Myth?* Yale University Press

T. Børve. 01.02.2024

72

72

Bradley (2000). *Affect Regulation and the Development of Psychopathology* The Guilford Press.

Blair, C., & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711–731. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015221>

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol. 2: Separation*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1981). *Attachment and loss. Vol. 3: Loss, sadness, and depression*. New York: Basic Books .

Børve, T.A. *Tankekraft*. 2019.

Børve, T.A., Hjetsed, R, Nævra A. (2023). *Kurs i Mestring av Belastning (KiB)*. Oslo, Rådet for Psykisk helse

Chafouleas, S. M., Johnson, A. H., Overstreet, S., & Santos, N. M. (2016). Toward a blueprint for trauma-informed service delivery in schools. *School Mental Health*, 8, 144–162. <https://doi.org/10.1007/s12310-015-9166-8>

Davidson RJ., McEwen BS. (2012) Social influences on neuroplasticity: stress and interventions to promote well-being. *Nature Neuroscience* 15, 689–695

De Bellis, M. D. (2001). Developmental traumatology: The psychobiological development of maltreated children and its implications for research, treatment, and policy. *Development and Psychopathology*, 13, 539–564.

Duckworth, A. (2011). The significance of self-control. *PNAS*, 108, 2639–2640. doi: <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.1019725108>

Duckworth, A.L. & Seligman, M. E. P. (2005). Self-Discipline Outdoes IQ in Predicting Academic Performance of Adolescents. *Psychological Science*, 16, 939–944. doi: <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.1019725108>

T. Børve. 01.02.2024

73

73

Fleming, A. S., O' Day, D. H., & Kraemer, G. W. (1999). Neurobiology of mother–infant interactions: experience and central nervous system plasticity across development and generations. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 23, 673–685.

Felitti VJ, Anda RF, Nordenberg D, Williamson DF, Spitz AM, Edwards V, Koss MP, et al. The relationship of adult health status to childhood abuse and household dysfunction. *American Journal of Preventive Medicine*. 1998; 14:245-258.

Felitti VJ. *Reverse Alchemy in Childhood: Turning Gold into Lead*. *Health Alert* 2001; 8: 1-4.

Fonagy, P., & Target, M. (1997). 'Attachment and reflective function: Their role in self-organization'. *Development And Psychopathology*, 9, 679–700.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotional regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2, 271–299

Gopnik, A., Meltziff N., Kuhl PK (1999) *Den lille, store forskeren*. Pedagogisk Forum, Oslo.

Hart, S. (2006) *Hjerne, samhörighet, personlighet*. Hans Reitzels Forlag

Hart, S. (2011) *Neuroaffektiv psykoterapi med barn*. (2011) Hans Reitzels Forlag

Hafstad, R og Øvreide H. (2011) *Utviklingsstøtte. Foreldrefokusert arbeid med barn*

Herzog Julia I., Schmahl Christian(2018). Adverse Childhood Experiences and the Consequences on Neurobiological, Psychosocial, and Somatic Conditions Across the Lifespan. *Frontiers in Psychiatry* vol. 9

Hunt, T. K. A., Slack, K. S., & Berger, L. M. (2017). Adverse childhood experiences and behavioral problems in middle childhood. *Child Abuse and Neglect*, 67(1), 391–402.

T. Børve. 01.02.2024

74

74

Heim, C., Nemeroff CB (2001) The Role of Childhood Trauma in the Neurobiology of Mood and Anxiety Disorders: Preclinical and Clinical Studies Biol:49:1023-1039

Insel, T. R., and Young, L. J. (2001). Neurobiology of social attachment. *Nature Neurosci. Rev.* 2, 129–136.

Kagan (2004). *Rebuilding Attachments with Traumatized Children*. The Haworth Maltreatment and Trauma Press.

Kjeldsen A, Janson H, Stoolmiller M, Torgersen L, Mathiesen KS. Externalising behaviour from infancy to mid-adolescence: Latent profiles and early predictors. *Journal of Applied Developmental Psychology* 2014; 35 (1): 25-34

LeDoux, J. (1996) *The Emotional Brain*. Touchstone Book.

Marusak, H. A., Martin, K. R., Etkin, A., & Thomason, M. E. (2015). Childhood trauma exposure disrupts automatic regulation of emotional processing. *Neuropsychopharmacology*, 40(1), 1250–1258.

Meichen Yu, Kristin A. Linn, Russell T. Shinohara, Desmond J. Oathes, Philip A. Cook, Romain Duprat, Tyler M. Moore, Maria A. Oquendo, Mary L. Phillips, Melvin McInnis, Maurizio Fava, Madhukar H. Trivedi, Patrick McGrath, Ramin Parsey, Myrna M. Weissman, and Yvette I. Sheline (2019) Childhood trauma history is linked to abnormal brain connectivity in major depression PNAS April 23, 116 (17) 8582-8590

Nelson, E. E., and Panksepp, J. (1998). Brain substrates of infant mother attachment: Contributions of opioids, oxytocin, and norepinephrine. *Neurosci. Biobehav. Rev.* 22, 437–452.

Nelson C., et al (2007) Cognitive recovery in Socially Deprived Young Children. The Bucharest Early Intervention Project. *Science*, vol 318, pp 1937-1940

T. Børve. 01.02.2024

75

75

Perry, B.D. (2001) The neurodevelopmental impact of violence in childhood. Chapter 18: In *Textbook of Child and Adolescent Forensic Psychiatry*, (Eds., D. Schetky and E.P. Benedek) American Psychiatric Press, Inc., Washington, D.C. pp. 221-238.

Perry, B.D., Polard, R.A, Blakey, T.L., Baker W.I., Vigilante D (1995) Childhood trauma, The Neurobiology of Adaptation and "Stress-dependent" Development of the Brain: How States Become "Traits" *Infant mental health Journal*, Vol16,4, 271-291.

Pine, D. S., & Cohen, J. A. (2002). Trauma in children and adolescents: Risk and treatment of psychiatric sequelae. *Society of Biological Psychiatry*, 51, 519–531.

Rutter, M., O'Connor, T (2004) Are there biological programming effects for psychological development. Findings from a study of Romanian adoptees. *European Journal of Developmental Psychology*, 4332-350.

Sapolsky, R.M. (2004): *Why zebras don't get ulcers*. Saint Martin's Press Inc ISBN 9780805073690

Saigh, Philip A.; Yasik, Anastasia E.; Oberfield, Richard A.; Halamandaris, Phill V.; Bremner, J. Douglas. The intellectual performance of traumatized children and adolescents with or without posttraumatic stress disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, Vol 115(2), May 2006, 332-340.

Siegel, D. J. (1999). *The developing mind: Toward a neurobiology of interpersonal experience*. New York: Guilford Press.

[Siegel](#) DJ. (1999) *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape who We are*. Guilford Press

T. Børve. 01.02.2024

76

76

- Sroufe, L. A. (1996). Emotional development: The organization of emotional life in the early years. New York: Cambridge University Press.
- Schore, Allan N. (2000). Attachment and the regulation of the right brain. *Attachment & Human Development* Vol 2 No 1 pp 23–47
- Schore Allan N. (2003) Affect dysregulation & disorders of the self. New York : Norton.
- Schore, Allan N Schore, Judit Rothman (2008). *Reader's Guide to Affect Regulation and Neurobiology*. Norton, W. W. & Company, Inc.
- Smith, L (2002) Tilknytning og barns utvikling. Høyskoleforlaget.
- Tremblay, Hartrup & Archer (2005). *Developmental Origins of Aggression*. The Guilford Press.
- Tau, GZ. Peterson B. (2010) Normal development of Brain Circuits. *Neuropsychological Reviews*, 35,147-168.
- Vasterling & Brewin (2006). *Neuropsychology of PTSD*. The Guilford press
- Weaver I.C.G., Cervoni N., Champagne NA., D'Alessio AC., Sharma S., Seckl JR., Dymov S., Szyf M., Meaney MJ., Epigenetic programming by maternal behavior. *Nature Neuroscience* 7, 847 - 854 (2004)